

Методика дослідження та розрахунку універсальних машин для підготовчих робіт – навантажувачів

Вадим Мариніч, студент¹ (ORCID: 0009-0006-1500-476X),
Микола Ручинський, проф., канд. техн. наук¹ (ORCID: 0000-0002-9362-292X)

¹ Київський національний університет будівництва і архітектури, Україна

АНОТАЦІЯ

У роботі розглянуто класифікацію, конструктивні особливості та сфери застосування навантажувачів у будівельному виробництві. Подано базові формули для розрахунку продуктивності та приклад інженерного обчислення для підготовчих робіт.

Ключові слова: навантажувач, підготовчі роботи, продуктивність, цикл, ковш, логістика будівництва.

1. ВСТУП

Навантажувачі забезпечують механізацію вантажно-розвантажувальних операцій та внутрішньооб'єктної логістики на підготовчому етапі. Їх ефективність визначається правильно підібраними параметрами та режимами роботи.

2. ЛОГІСТИКА БУДІВНИЦТВА

Ефективне використання навантажувачів у будівельному виробництві неможливе без організації внутрішньооб'єктної логістики. Логістика будівництва передбачає оптимізацію матеріальних потоків на будівельному майданчику, включаючи подачу, складування, транспортування та розподіл будівельних матеріалів.

Навантажувачі виконують ключову роль у цій системі, оскільки забезпечують швидке завантаження та розвантаження транспорту, подачу матеріалів безпосередньо до зони виконання робіт, а також переміщення будівельних елементів між зонами. Рациональне планування маршрутів їх руху, вибір місць тимчасового складування і синхронізація роботи з іншими видами техніки дозволяють зменшити простой та втрати часу. Це підвищує продуктивність, скорочує тривалість підготовчого етапу та знижує загальні витрати будівництва. У сучасних умовах логістика будівництва все більше інтегрується з цифровими технологіями: GPS-навігацією, системами моніторингу парку машин та програмами управління матеріальними потоками, що забезпечує підвищення ефективності використання навантажувачів.

3. ОГЛЯД НАВАНТАЖУВАЧІВ, ПРЕДСТАВЛЕНИХ НА РИНКУ

Огляд здійснено за типами машин та основними класами вантажопідйомності.

- Фронтальні колісні навантажувачі (1,5–5 м³ ковш, 6–20 т).
- Телескопічні навантажувачі (висота підйому 6–18 м; вантажопідйомність 2,5–6 т).
- Вилкові (складські) навантажувачі (електричні/ДВЗ, 1,5–8 т).
- Міні-навантажувачі (skid-steer) з навісним обладнанням (0,3–1,0 м³).

Зарубіжні виробники (типові представники ринку): Caterpillar, Komatsu, Volvo CE, JCB, Liebherr, Develon (Doosan). Ці виробники охоплюють увесь спектр вантажопідйомності та пропонують широкий вибір навісного обладнання, а також електрифіковані та гібридні модифікації.

Вітчизняний ринок переважно представлений імпортними машинами через офіційні дилерські мережі, а також локальними рішеннями на базі тракторів із фронтальними навантажувачами та навісним обладнанням. Для вибору машин на підготовчі роботи доцільно враховувати наявність сервісу, доступність запчастин та відповідність параметрів (ковш/висота/радіус) логістичній схемі майданчика.

4. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА КОНСТРУКЦІЯ

Колісні та гусеничні навантажувачі мають різні сфери застосування. Колісні відзначаються високою маневровістю та швидкістю пересування, що робить їх ефективними для роботи на облаштованих майданчиках з твердим покриттям. Гусеничні ж навантажувачі забезпечують стійкість і прохідність на слабких ґрунтах і нерівних поверхнях. Фронтальні навантажувачі широко використовуються для переміщення сиких матеріалів та завантаження транспорту, вилкові – для роботи зі складськими вантажами і піддонними конструкціями, а телескопічні – для подачі вантажів на висоту. Сучасні машини обладнуються змінними робочими органами: ковшами, вилами, захватами, планувальними відвалами, що значно розширює їх функціональні можливості. Важливими параметрами, які визначають ефективність, є місткість ковша (V_k), коефіцієнт наповнення (k_n), вантажопідйомність, висота підйому, швидкість руху і радіус повороту.

5. ДОСЛІДЖЕННЯ РОБОТИ НАВАНТАЖУВАЧІВ

Для оцінювання ефективності використання навантажувачів проведемо дослідження залежності продуктивності від відстані транспортування матеріалу.

Загальна формула продуктивності:

$$Q = (3600 \cdot m_{\text{ц}} \cdot K_{\text{т}} \cdot K_{\text{в}}) / t_{\text{ц}}, \quad (1)$$

де $m_{\text{ц}} = \rho \cdot V_k \cdot k_n$ — маса матеріалу за цикл;

$t_{\text{ц}} = t_{\text{набір}} + 2L/v_{\text{ср}} + t_{\text{розвант}} + t_{\text{маневр}}$ — тривалість циклу;
 $K_{\text{т}}$ — коефіцієнт використання часу;
 $K_{\text{в}}$ — коефіцієнт технічної готовності.

Якщо прийняти середню швидкість руху $v_{\text{ср}} = (2 \cdot v_{\text{завант}} \cdot v_{\text{порож}}) / (v_{\text{завант}} + v_{\text{порож}})$, тоді час циклу можна подати як функцію від відстані L :

$$t_{\text{ц}}(L) = t_{\text{набір}} + (2L / v_{\text{ср}}) + t_{\text{розвант}} + t_{\text{маневр}} \quad (2)$$

Отже, продуктивність як функція відстані:

$$Q(L) = (3600 \cdot \rho \cdot V_k \cdot k_n \cdot K_{\text{т}} \cdot K_{\text{в}}) / [t_{\text{набір}} + (2L / v_{\text{ср}}) + t_{\text{розвант}} + t_{\text{маневр}}] \quad (3)$$

Приклад: для $V_k=1.5 \text{ м}^3$, $\rho=1.8 \text{ т/м}^3$, $k_n=0.9$, $v_{\text{завант}}=1.67 \text{ м/с}$, $v_{\text{порож}}=2.22 \text{ м/с}$, $t_{\text{набір}}=10 \text{ с}$, $t_{\text{розвант}}=8 \text{ с}$, $t_{\text{маневр}}=6 \text{ с}$, $K_{\text{т}}=0.85$, $K_{\text{в}}=0.95$, отримуємо залежність $Q(L)$. При $L=20 \text{ м}$, $Q \approx 148 \text{ т/год}$; при $L=40 \text{ м}$, $Q \approx 111 \text{ т/год}$; при $L=60 \text{ м}$, $Q \approx 89 \text{ т/год}$. Це демонструє зворотну залежність продуктивності від довжини плеча транспортування.

На рисунку 1 подано циклограму роботи навантажувача для підготовчих робіт (на прикладі транспортування щебеню).

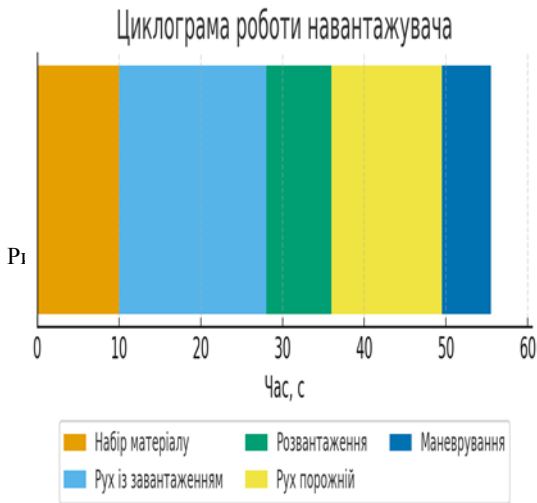

Рисунок 1. Циклограма роботи навантажувача

На рисунку 2 подано графік зміни продуктивності навантажувача $Q(L)$ при зміні довжини плеча транспортування.

Залежність продуктивності навантажувача від відстані транспортування

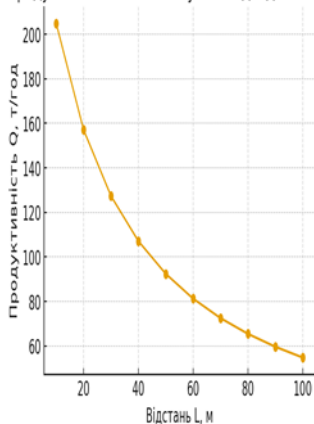

Рисунок 2. Залежність продуктивності навантажувача від відстані транспортування

Загальний розрахунок продуктивності проводиться в наступній послідовності:

1. Маса за цикл:

$$m_{\text{ц}} = \rho \cdot V_k \cdot k_n \quad (4)$$

2. Час циклу:

$$t_{\text{ц}} = t_{\text{набір}} + t_{\text{рух(завант)}} + t_{\text{розвант}} + t_{\text{рух(порож)}} + t_{\text{маневр}} \quad (5)$$

3. Кількість циклів за годину:

$$n = 3600 / t_{\text{ц}} \quad (6)$$

4. Годинна продуктивність (об'ємна):

$$Q_v = n \cdot V_k \cdot k_n \cdot K_{\text{т}} \cdot K_{\text{в}} \quad (7)$$

5. Годинна продуктивність (масова):

$$Q_m = n \cdot m_{\text{ц}} \cdot K_{\text{т}} \cdot K_{\text{в}} \quad (8)$$

Приклад розрахунку:

Вихідні дані: $V_k=1.5 \text{ м}^3$, $\rho=1.8 \text{ т/м}^3$, $k_n=0.90$; $L=30 \text{ м}$, $v_{\text{завант}}=6 \text{ км/год}$ (1.67 м/с), $v_{\text{порож}}=8 \text{ км/год}$ (2.22 м/с); $t_{\text{набір}}=10 \text{ с}$, $t_{\text{розвант}}=8 \text{ с}$, $t_{\text{маневр}}=6 \text{ с}$; $K_{\text{т}}=0.85$, $K_{\text{в}}=0.95$.

Розрахунок:

- $m_{\text{ц}}=1.8 \cdot 1.5 \cdot 0.90=2.43 \text{ т}$
- $t_{\text{рух(завант)}}=30/1.67 \approx 18.0 \text{ с}$; $t_{\text{рух(порож)}}=30/2.22 \approx 13.5 \text{ с}$
- $t_{\text{ц}}=10+18+8+13.5+6=55.5 \text{ с}$
- $n=3600/55.5 \approx 64.9 \text{ циклів/год}$
- $Q_v \approx 70.7 \text{ м}^3/\text{год}$
- $Q_m \approx 127.3 \text{ т/год}$

6. ВИСНОВКИ

- Подано уніфікований підхід до оцінювання продуктивності навантажувачів за циклограмою..
- Наведені формули та приклад дозволяють швидко адаптувати розрахунок під конкретний майданчик.
- Логістика будівництва потребує узгодження роботи навантажувачів з іншими процесами для скорочення витрат і підвищення ефективності.
- Подальший розвиток можливий завдяки цифровим технологіям управління та автоматизації.

Список літератури

- [1] Міхлін В. М. Логістика будівельного виробництва. Київ : КНУБА, 2021. 180 с.
- [2] Ковальчук О. В., Петренко М. С. Будівельні та дорожні машини: Конструкція, експлуатація та технічне обслуговування. Львів : Світ, 2019. 356 с.
- [3] Мельник В. П., Сидоренко Ю. Г. Логістика в будівництві: організація та управління матеріальними потоками. Київ : КНУБА, 2020. 224 с.
- [4] Гринько А. О., Шевченко І. М. Машини для земляних і вантажно-розвантажувальних робіт: навчальний посібник. Харків : ХНУБА, 2021. 298 с.